todi čitajo gladko in z razumevanjem. Zato imajo tudi posebne čitanke, spisane po amerikanskem vzoru (Dr. Marie Urbankova a Josef Kubalek).

...» Racionalizacija šolstva obstaja v poenotenju vsega narodnega šolstva štirih stopenj. Po otroški vzgoji v uvodni šoli (= Otroški vrtec, zabavišče), ki se ustrezajoče uvrsti v šolski sistem, vstopi otrok v **enotno šolo prve stopnje**, ki je skupna in obvezna za slehernega državljana, sleherne veroizpovedi, slehernega spola in sloja. Štiriletni osnovni šoli se priključi **enotna šola druge stopnje**, ki je skupna, diferencirana po nadarjenosti ter obvezna za vso mladino od 10. do 15. življenjskega leta. Po tej šoli, ki se imenuje komenium, stopijo nadarjeni učenci v enotni diferencirani atheneum, šolo tretje stopnje, ki pripravlja za naloge praktičnega življenja in za študij na enotni visoki šoli, ki spet zbira najnadarjenejšo mladino obeh spolov k tehniškemu, pravnemu, prirodoznanstvenemu, filozofskemu in literarno-historičnemu izsledovalnemu delu.«

Smoter teh šol ni obča izobrazba, površen intelektualizem, niti vseučeni, **nego delovni človek.**

Popoldne smo si ogledali dr. Jedličkov zavod za pohabljence, ki se po večini vzdržuje z lastnimi sredstvi. Ima tri oddelke: delavnico, kjer opravljajo razna dela, delajo preproge, čevlje itd. V šolskem oddelku se uče o elementarnih stvareh, medtem ko se v zdravilnem zdravijo. Semkaj prihajajo pohabljenci celo iz Litve. Izdelki iz tega zavoda so bili že na razstavi v Parizu ter so dobili že ponovna priznanja (Grand Prix). Po ogledu pokopališča na Olšanah smo krenili v srdo mesta, kjer stoji nova moderna cerkev sv. Srca Jezusovega, za katero je delal načrte naš mojster Plečnik.

Ogled radiofonske oddajne postaje je nudil mnogo zanimivosti. Ta postaja se ne da primerjati z našo! Praška postaja ima sedem studijev. V koncertni dvorani smo videli ogromne orglje s tristo piščalmi. Vse je na debelih preprogah, tako, da je ropot izključen. Ko smo vstopili v studio, je baš oddajalo 60 godbenikov radijski koncert. Šolska ura je 4krat tedensko, porazdeljena na posamezne razrede. Po 2 do 3 min. govori pilot, ki je padal s padalom na zemljo ter opisuje svoje občutke. Radioredakter g. Diesmann nam je povedal, da je bila 12. t. m. šolska ura, razprava o Jadranskem morju in o slovanski vzajemnosti.

Naslednji dan je bil posvečen ogledu mesta Prage in njenih znamenitosti, raznih muzejev, predvsem pa Hradčanov, kamor smo dospeli preko Karlovega mosta. Hradčane so rezidenca predsednika republike. Ogledali smo si tu cerkev sv. Vida, ki daje s Hradčani tipično lice Pragi. V cerkvi je več grobnic, med drugim grob sv. Vaclava, kralja Poděbradskega i. dr. Zunaj stoji spomenik sv. Jurija, zopet delo našega arhitekta Plečnika, enako tudi park, ki po kamnitih kvadrih nalikuje deloma našemu Tivoliju. Na Hradčanih smo si ogledali med drugim Vaclavo dvorano z raznimi slikami, špansko dvorano, v kateri sveti 2200 žarnic ter je 48 metrov dolga, 24 metrov široka in 12 metrov visoka. Spotoma smo videli prezidentov vrt, ministrstvo pravde in Havličkov zavod.

Popoldne smo se odpeljali na periferijo mesta do Krča, kjer so Masarykovi domovi. Tu je prostora za 4000 hiralcev. Začasno jih je nastanjenih samo 2700 v 22 velikih paviljonih, ki so stali mestno občino 130 milj. Kč. Iniciativo za gradnjo teh domov je dal predsednik dr. Peter Senker. En paviljon se imenuje po županu Baxi in je namenjen deci. Mesečno vzdrževanje stane občino do 1 milijon Kč. V te zavode se sprejema bolehna deca od 6. do 14. leta ter se vzgaja internatski. Tu se vzgaja tudi slaboumna in defektna deca. Kot posebnost je omeniti, da so našli v teh domovih zatočišče tudi bolehni zakonci, ki imajo skupno stanovanje. Vse je urejeno zelo praktično in higienično. Kakor mi je zatrjeval tajnik Svaza tov. Leo Straus, nima takih socialnih ustanov niti Pariz, niti London. Samo tu poučuje 300 učiteljev!

Velika znamenitost na Vinohradih je krematorij. Sezidan je bil pred 4 leti in je stal 63 milj. Kč. Okrog njega je obsežen kolumbarij. Dnevno je tu po 15 do 20 upepelitev. Velikanska je dvorana, podobna cerkvi s prižnico, orglami in klopmi ter mrtvaškim odrom. Po slovesu spuste rakvo po liftu v peč, ki jo kurijo s plinom.

Zvečer smo krenili na Barrandov, t. j. priljubljena izletna točka Pražanov, kjer nam je Svaz čeških učiteljev in JČ liga priredil slavnostni banket, kjer so bile izrečene zopet številne zdravice.

Drugi dan smo hospitirali zunaj Prage na dveh poizkusnih šolah v Suchdolu in Lysalajeh, kjer nam je deca pod vodstvom svojega učiteljstva napravila prisrčen sprejem. Šolski inspektor g. Ferdinand Černy nam je sproti tolmačil razne novitete pri šolski praksi. Tu je bilo opaziti anglosaško projektno metodo. Vsak teden se vrši na teh šolah po en dan zbor učencev. Na tem se učenci porazgovore o doseženih uspehih šolskega dela. Tema dvema šolama smo posvetili celo dopoldne. Omeniti je, da poučujejo tu izključno samo mladi učitelji. Obe šoli sta novi in sta po svoji obsežnosti pravi palači.

Bežno smo si ogledali jugoslovanski akademski kolegij kralja Aleksandra, kjer smo spoznali naše akademike iz Ljubljane in Maribora.

Drugo jutro smo ob sedmih krenili iz Prage. Spotoma smo se ustavili v Učiteljskem domu, Vratislavova ul. 7, kjer so se poslovili v lepih besedah od nas starosta Svaza tov. Emanuel Vlasak, urednik Strakaty in dr. Příchoda. Za izkazano gostoljubnost se je zahvalil g. prof. Breznik, nakar smo po triurni vožnji dospeli v

starodavni Tabor,

kjer nas je zopet sprejela množica ljudstva s predstavniki oblasti nad vse ljubeznivo. Sledila je mala zakuska, nakar smo si ogledali Žižkov in Husov muzej ter ostale mestne zanimivosti. Mestna občina in JČ liga nas je opoldne pogostila v hotelu »Slavija«. Zopet so bile izrečene številne zdravice, za katere se je zahvalil g. prof. Copič. Naslednja naša postajo so bile **Budjejovice**, kjer so nas pričakali na trgu domačini s prof. Vugo na čelu. Površno smo si ogledali zanimivosti mestà. Čez uro smo bili že na meji, ob poldesetih pa smo izstopili v Linzu, kjer smo prenočili. Drugi dan smo se vozili ob progi Linz—Selztal. V Liznu smo obedovali. Zanimiva je bila vožnja čez Visoke ture, mimo Fohnsdorfa in Neumarktla. Ustavili smo se na Gosposvetskem polju pred vojvodskim prestolom. V cerkvi Gospe svete so bile baš šmarnice in čuli smo nemške molitve. Nekoga sem vprašal po naše, če govori slovenski, pa mi je po nemško odvrnil, da zna govoriti tako samo oče in mati ter starejši brat...

V Celovcu smo prenočili v hotelu ob Vrbskem jezeru. Pri večerji so bile izmenjane številne misli. Na plan je stopil naš »pevec«, ki je v vezani besedi vsakega posebej »ošvrkal« ter na ta način popisal vse številne doživljaje na turneji.

Drugo jutro smo okrog pol devete ure odpotovali skozi Podjunsko in Labudsko dolino ter dospeli okoli 13. ure po 1700 km avtomobilske vožnje zopet v Maribor.

Poučna ekskurzija naših šolnikov je v vsakem pogledu uspela nad vse zadovoljivo. Naj bo izrečena na tem mestu javna zahvala Pedagoški centrali v Mariboru, predvsem pa vodji ekskurzije g. prof. Šilihu in njegovim sodelavcem, zlasti ge. prof. Vedralovi, ki so prežeti do nove šole, skrbno zastavili vse svoje sile v prid ekskurziji. Končno naj pohvalno omenim prizadevanje vseh ostalih odločujočih činiteljev, osobito načelnika prosvetnega oddelka g. prof. Breznika, ki nam je kakorkoli pripomogel, da je v izpopolnitvi vrzeli naših šol storjen zopet korak dalje.

Bratok Rudolf

Novost!

Pristnobarvne, lahke bombažaste tkanine za obleke, ki se ne mečkajo.

A. ŽLENDER
Ljubljana, Mestni trg 22

Proračun za leto 1936./37.

1. »Učiteljski tovariš«:

	Kritja:	Stroški:
a) 46 štev. po 4 str. v 3600 izv.	130.000.—	
b) uredništvo	8.400.—	
c) sotrudništvo	7.000.—	
č) poštnina in ekspedicija	8.400.—	
d) davek	3.000.—	
3100 članov à 50 Din		155.000.—
125 naročnikov à 60 Din		7.500.—
	156.800.—	162.500.—

2. »Popotnik«:

a) tisk 10 štev. à 1½ tisk. pole v 4350 izv. (v 5 izdajah)	65.000.—	
b) uredništvo	6.500.—	
c) sotrudništvo	10.000.—	
č) kliši	2.000.—	
d) poštnina in ekspedicija	1.500.—	
3100 članov à 30 Din		93.000.—
820 članov à 50 Din		41.000.—
	85.000.—	134.000.—

3. Vodstvo organizacije:

a) Reprezentanca in predsedstvo	8400.—
b) tajništvo (2)	16.800.—
c) knjigovodstvo in blagajništvo	8.400.—
	33.600.—

4. Uprava:

a) Pisarniško osebje	25.200.—
b) pisarn. potrebščine	10.000.—
c) kurjava in razsvet.	3.000.—
č) boln. blagajna in pokoj. zavod	4.500.—
d) davki	2.500.—
e) manip. pošt. hranil. in telefon	3.000.—
f) znamke, dopisnice, koleki	9.000.—
g) splošna poštnina	2.000.—
h) najemnina, postrežba	2.000.—
i) razni stroški	6.000.—
	67.200.—

5. Potnine:

	Kritja:	Stroški:
5 sej uprav. in nadz. odbora	10.000.—	
1 banovinska skupščina	7.000.—	
1 glavna skupščina	10.000.—	
potnine sekcije	1.500.—	
potnine uprav. odbora Beograd	1.000.—	
	29.500.—	
3350 članov à 20 Din		67.000.—

6. Učiteljski naraščaj:

3350 članov à 5 Din	16.750.—	16.750.—

7. Zaščita članstva:

3350 članov à 5 Din	16.750.—	16.750.—

8. Pevski zbor:

3350 članov à 10 Din	33.500.—	33.500.—

9. Članarina Beograd:

3350 članov à 10 Din	33.500.—	33.500.—

Ako primerjamo stroške in kritja pod točko 1—5 vidimo:

	Kritja:	Stroški:
ad 1.	162.500.—	156.800.—
ad 2.	134.000.—	85.000.—
ad 3.		33.600.—
ad 4.		67.200.—
ad 5.	67.000.—	29.500.—
	363.500.—	372.100.—
nastane razlika, ki bo krita iz inseratov	8.600.—	
	372.100.—	372.100.—

Izven proračuna: v primeru porabe sklada za zaščito članstva, prispeva vsak član ali društvo za svoje člane enkratni prispevek à **5 Din.**

Članarina za sekcijo ostane ista, kakor je bila doslej t. j. 13 Din.

JUU — sekcija za dravsko ban.

Šolski izleti

Ni večjega veselja za otroka kakor so šolski izleti, ne večjih skrbi za učitelja, ki jih pripravlja in vodi, če jih namreč prireja tako, da se vzgojna stran skrije v radostnem razpoloženju. Izlet! Radost poleg neizmerne žalosti. Kdo se ga udeleži? Iz nalog odmeva post festum velika socialna krivica, v dušah otrok pa oživi ona velika rana, ki jo ustvarja leto od sv. Miklavža dalje.

Da ne zavajamo otrok že v zgodnji mladosti k razglabljanju o zlu neenake družabnosti, je treba šolsko ledino orati brez krajev na enake brazde. Premoženjskih razmer sicer ne moremo zenačiti, pač pa jih lahko prekrijemo s plaščem človekoljubnosti.

Kam in kako? Otroci glasujejo, stavljajo predloge, učiteljeva sugestija usmerja. Priskrbimo si dovoljenje staršev. Da je to nujno potrebno, nas prepričujejo razne nezgode, najhujša med njimi ona pri Brnu, kjer je strmoglavilo v deročo reko nad 30 otrok. Vodnik prevzame veliko odgovornost, ki se je mora vsekakor zavedati.

Račun. Ves razred, brez izjeme (seveda s privoljenjem) mora biti v kombinaciji, vsaj glede prevoznih stroškov. Podrobno se porazdeli tako, da se omogoči udeležba revnejšim otrokom, ne da bi se to opažalo. Sicer pa imajo, oziroma morajo imeti krajevni šolski odbori v proračunih gotove postavke za šolske prireditve in izlete. Glede prehrane naši kmečki otroci niso ravno v skrbeh, ker se zadovolje z jedili, ki jim jih uboge mamice stisnejo v »punkeljček«. Naši so se celo za izlet na morje oborožili z jajci in pražencem, pa so prav tako opravili kot oni, ki so imeli seboj dišeče klobase in celo denar. Ljubko pa je videti, če si jedila otroci med seboj izmenjavajo.

Popotne nezgode je treba že pred odhodom preprečiti, zato sem se namenil, da nekatere označim, ker mi je vselej težko, zelo težko, če presodim, da jih je zakrivil neizkušeni ali neprevidni vodnik.

Jaz bi na voz ne sedel, ne da bi poprej točno pregledal, če je vse v redu. Nekateri vozniki nimajo na oseh pravih končnikov. Če se ti spelje raz osi kolo na plani ravnini, ni zlo ravno najhujše, težje bi bilo to v bregu. Na strmih klancih Jezerskega sem nekoč prepovedal, da bi vozovi tekli preblizu drug za drugim. Ubogali me niso. Sredi serpentin sponke komatov niso vzdržale, konji so se razpregli in voz bi z ojnicami butnil v sredino prednjega voza, če bi se slučajno ne stiril v jarek. Lasje so se mi ježili na glavi, četudi so zmršeni, ko sem obupno predvideval strašno nezgodo. Odslej hodimo po hudih strminah ob vozovih, pa se nam je klub temu primerila nezgoda. Prelomila se je ročica, z njo se je povesilo naslonjalo, otroci so se pa lovili z rokami ob roke, da se niso speljali pod voz. Kljuse, ki ne vzdrži pritiska na manjših klancih, se prevrne ob najmanj pričakovani priliki in povzroči lahko paniko na vozu, saj so otroci tako razdražljivi.

Vsako leto imam novince ob železniški progi, ki bi kar zdivjali za železnim konjem, če bi jih ne imel pod težo svojega pogleda. Na peronu jih držim kar najtesneje ob sebi, da bi mi ne prišli pod kolesa — nasprotno vozečih vlakov. Težko je preprečiti, da bi oko ne dobilo kake smeti od lokomotive, saj

Tone Seliškar:

Umetnostna razstava učiteljev bratov Vidmarjev

V »Učiteljskem tovarišu« je bilo objavljeno, da sta priredila učitelja, brata Drago in Nande Vidmar umetnostno razstavo v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. O tej razstavi priobčujemo tudi naslednji dopis, da bo učiteljstvo informirano o umetniškem uspehu dveh tovarišev umetnikov.

Uredništvo.

Ni mi do tega, da bi pisal strokovno kritiko o njunih delih, le nekaj prav skromnih stavkov bi rad zapisal, da se ne pozabi ta dogodek, ki je bil v resnici velik dogodek. Jakopičev paviljon, mimo katerega valovi prav sedaj vsak dan množica ljudi po tisti beli cesti, ki pelje iz mesta v pravcati ocean zelenja in zatišja, je kakor nema knjiga, v katero se piše zgodovina slovenske likovne umetnosti. Ko sta l. 1921 brata prvič razstavila svoja dela, jima je mojster Jakopič odprl vrata v svet in četudi je bil to za vse tri tvegan korak, vendar sta oba brata junaško premagala prve bridke preizkušnje slovenskega umetnika in zmagovito sta se razvijala vse do te edinstvene razstave, ki nam živo priča o nezlomljivi umetniški sili obeh slikarjev. Od l. 1921 pa vse do danes so romala njuna dela od razstave do razstave od priznanja do priznanja: Ljubljana, Zagreb, Beograd, Sarajevo, Split... in venkaj v svet: Dunaj, Praga, Berlin, Amsterdam!

Umetnost je usoda, je dejal dr. Stele, ko je odprl to sedanjo razstavo. Prav zares, kajti od tiste ure, ko sta prvič prijela za čopič nista nikdar več odnehala. Umetnik doživlja mnogo razočaranj, mnogo trpkih ur in mnogo vsega tega prav človeško obupnega, pa vendar ustvarja iz sebe neprestano, dan za dnem, kakor da bi bil živ vrelec vsega onega, kar se skozi njegov notranji svet upodablja v izraz in obliko umetniškega lika, ki mu pravimo umetnina.

Življenje se nenehoma obnavlja. Tudi pojmi o umetnosti in lepoti. Tudi umetnost ni nikjer in nikoli prikovana na en sam steber. Od pradavnih časov pa vse do danes je bila resnična umetnost vedno le živ izraz vsega našega življenja. Zato sta si Vidmarja, ki sta šestnajst let živela in delala v najbolj hribovskih vaseh naše dežele, potem ko sta doživela v sebi ves proces samoniklega razvoja umetniških resnic, zgradila k svoji umetnosti lasten program. Takole govorita: Če je umetnost najvišje dognanje vsega človeškega; njegovega časa, njegovih težav in borb, njegovega veselja in žalosti, njegove zemlje in ljubezni — tedaj ne sme bežati od njega! Zato ne more in ne sme stati umetnik izven vsega tega, temveč mora zagaziti brez omahovanja v ves ta resničen sok, da bo s svojim očesom in s svojim čutom izžgal vse prikaze svojega rodu z istim zanosom, z isto bolečino, z isto borbo, z isto tragiko in z istim veseljem, kakor se mu resnično prikazuje. Življenje je zdravje! Mar naj bo zato umetnost bolna? Življenje je borba! Mar naj bo zato umetnost pohlevna in skromna? Življenje in zemlja sta resnična! Mar naj bo zato umetnost zlagana? Življenje je trdo in krvavo! Mar naj zato stopa umetnik kakor mističen zanešenjak mimo vsega tega, kar življenje oblikuje in daje značaj časa in družbe? Umetnik ne more biti osamljen. Umetnik ne ustvarja zase! Če pa ustvarja, tedaj naj ljudstvo prisluhne in obstane! Iz svojega lastnega rodu je. Nobena resnično zajeta umetnost ne stoji izven človeka in časa! Ničesar še ni ustaljenega. Nov človek odgrinja zaveso bodočega roda! —

Dela, ki vise na stenah, dovolj jasno poudarjajo resničnost teh besed! To je več kot program, to je veren pogled v tiste dalje, v katere hrepeni sleherni človek. Človeku je med temi resničnimi ljudmi in pokrajinami prijetno in dobro. Iz vseh teh del veje vrisk naše zemlje, naših ljudi in našega časa. In prav v tem tiči ta velika pomembnost te razstave! Smelo trdim, da se pričenja s to razstavo nova rast naše likovne umetnosti! Pokrajina je stopila v ozadje, pred nami so ljudje, pred nas stopa človek ves tak, kakršen resnično je. Človek in njegovo delo! Tudi roža je lepa, lepo je drevo in planine — toda najlepši je človek! Nandetovi »Brezdomci«, »Kmetice«, »Kopač«, »Sirota«, »Služkinja« in Dragotovi »Delavci«, »Kosci« ter »Kopači« so kakor živ prikaz, iztrgan iz vsega tega resničnega življenja. In v vseh teh delih je zdravje, mladost, tudi najbolj trpka črta v »Brezdomcih« govori živo in resnično. Nič ni nikjer bolestnega, izmaličenega, vsepovsod zdrav pojoč realizem, ki poje, cvete, ječi in obtožuje.

In če stopiš v sredo tega naslikanega sveta, imaš neverjetno blag občutek: To ni dekadenca, to ni pesimizem — vsa ta dela izražajo tolikšno veselje in vero v življenje, da bi se pridružil »Veselim fantom« ali pa »Nabornikom« ali pa »Dekletom z jerbasi« in zakoračil po naši zemlji s kmetom in delavcem, s služkinjo ali pa s hlapcem kamorkoli po veselje in radost!